

Academic Focus

พฤศจิกายน 2561

สารบัญ

- บทนำ 1
- ความเป็นมา 2
- แนวทางการลดสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการ 3
 - แนวทางที่ 1 การเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลทะเบียนประวัติ ราชฎร (Online) 3
 - แนวทางที่ 2 การใช้โปรแกรมสำหรับการอ่านบัตรประจำตัวประชาชน (Smart Card Offline) 3
 - แนวทางที่ 3 การทำสำเนาเอกสารทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 4
- มาตรการอำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ประชาชน 5
 - 1. มาตรการระยะสั้น 6
 - 2. มาตรการระยะกลาง 8
 - 3. มาตรการระยะยาว 9
- บทสรุปและข้อคิดเห็นของผู้ศึกษา 9
- บรรณานุกรม 11

เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<https://www.parliament.go.th/library>

ยกเลิกการใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการ

บทนำ

สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านมีความสำคัญต่อการติดต่อราชการนับจากอดีตถึงปัจจุบัน เนื่องจากหน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านเพื่อจัดเก็บไว้เป็นหลักฐานในการยืนยันตัวตนของประชาชนผู้มาติดต่อราชการ ซึ่งสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนจะแสดงถึงตัวตนและสัญชาติ ส่วนสำเนาทะเบียนบ้านจะแสดงถึงที่อยู่ของประชาชน

อย่างไรก็ตาม การติดต่อราชการที่ต้องใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน นอกจากการแนบสำเนาเอกสารต่าง ๆ ที่ประชาชนจำเป็นต้องใช้ในการติดต่อราชการถูกมองว่าสร้างความยุ่งยากให้กับประชาชนผู้มาติดต่อราชการเสมอมา เพราะนอกจากจะเป็นเรื่องเสียเวลาในการหาที่ถ่ายเอกสารแล้ว ยังนำไปสู่การสิ้นเปลืองทรัพยากรคือกระดาษเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มภาระในการจัดเก็บเอกสารแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐมากขึ้นอีกด้วย ดังเช่นในอดีตที่มีส่วนราชการเสนอในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีขออนุมัติงบประมาณเพื่อสร้างตึกสำหรับจัดเก็บสำเนาเอกสารราชการที่เรียกเก็บจากประชาชน เพราะการจัดเก็บเอกสารเป็นภาระที่เพิ่มขึ้นของหน่วยงานของรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หรือในกรณีของกรมการปกครองที่มีคำร้องที่ประชาชนยื่นคำร้องถึง 24 ล้านรายการในแต่ละปี ทั้งการแจ้งเกิด การแจ้งตาย การจดทะเบียนสมรส การจดทะเบียนหย่า ฯลฯ ซึ่งส่งผลให้มีเอกสารที่ต้องจัดเก็บมากถึง 48 ล้านใบ

การยกเลิกการใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการจึงเท่ากับเป็นการลดภาระของประชาชนที่ไม่ต้องเตรียมเอกสารมาใช้ในการติดต่อราชการ ขณะที่หน่วยงานของรัฐก็จะสามารถลดปริมาณเอกสารที่ต้องจัดเก็บลงได้

ความเป็นมา

การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านได้มีการริเริ่มมาตั้งแต่ปี 2546 จากมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การอำนวยความสะดวกให้แก่ราษฎรเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2546 โดยมีสาระสำคัญคือ การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งยอมรับสำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านที่นายทะเบียนจัดทำมอบให้เจ้าบ้านยึดถือไว้เป็นเอกสารของทางราชการ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้หลักฐานสำเนาทะเบียนบ้านก็ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้นจัดทำสำเนาขึ้นเอง เพื่อราษฎรไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการขอคัดสำเนาหรือถ่ายเอกสารทะเบียนบ้านอีก

ต่อมาในปี 2548 ภาครัฐเริ่มออกบัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ (Smart Card) ซึ่งมี IC chip สำหรับบันทึกข้อมูลส่วนตัวของผู้ถือบัตร แทนบัตรประชาชนแบบแถบแม่เหล็ก โดยมุ่งหวังให้เป็นบัตรแสดงตนของคนไทยที่มีหน่วยความจำเก็บสำรองข้อมูลของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ การศึกษา อาชีพ ประวัติการย้ายที่อยู่ หรือข้อมูลบุคคลด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อเป็นข้อมูลที่สำคัญในการไปติดต่อใช้บริการจากภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยไม่จำเป็นจะต้องเตรียมหลักฐานที่ทางราชการออกไปแสดงอีก แต่ในความเป็นจริงตลอดสิบกว่าปีที่ผ่านมา ประชาชนยังคงต้องใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการกับหน่วยงานของรัฐ

ในปี 2560 หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีคำสั่ง ที่ 21/2560 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ ลงวันที่ 4 เมษายน 2560 โดยในข้อ 17 ของคำสั่งดังกล่าวได้กำหนดมาตรการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนเป็นการทั่วไปรวมไว้ด้วยว่า “ในกรณีที่กฎหมาย กฎ หรือระเบียบใดกำหนดให้ผู้ขอรับอนุมัติ อนุญาต หรือใบอนุญาต หรือผู้ยื่นขอจดทะเบียนหรือจดทะเบียน หรือผู้แจ้ง ต้องใช้เอกสารที่ทางราชการออกให้แก่ผู้นั้นเพื่อประกอบการพิจารณาหรือดำเนินการ ให้เป็นหน้าที่ของผู้มีอำนาจอนุมัติ อนุญาต ออกใบอนุญาต รับจดทะเบียน รับจดทะเบียน หรือรับแจ้งนั้น ที่จะต้องดำเนินการให้หน่วยงานที่ออกเอกสารราชการเช่นว่านั้น ส่งข้อมูลหรือสำเนาเอกสารดังกล่าวมาเพื่อประกอบการพิจารณาหรือดำเนินการ ในกรณีที่ผู้มีอำนาจดังกล่าวประสงค์จะได้สำเนาเอกสารนั้นจากผู้ขอรับอนุมัติ อนุญาต หรือใบอนุญาต หรือผู้ยื่นขอจดทะเบียนหรือจดทะเบียน หรือผู้แจ้ง ให้ผู้มีอำนาจนั้นเป็นผู้จัดทำสำเนาเอกสารดังกล่าวเอง เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ห้ามมิให้เรียกเก็บค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการทำสำเนาดังกล่าวจากผู้ขอรับอนุมัติ อนุญาต หรือใบอนุญาต หรือผู้ยื่นขอจดทะเบียนหรือจดทะเบียน หรือผู้แจ้ง” และในวันที่ 4 กรกฎาคม 2560 นายกรัฐมนตรีได้มีข้อสั่งการให้ส่วนงานบริการประชาชน ลดการใช้เอกสาร ลดการใช้ทรัพยากร และให้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้แทน

ในปี 2561 คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลได้มีการประชุมครั้งที่ 1/2561 เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2561 โดยมีมติเห็นชอบให้ส่วนราชการยกเลิกการร้องขอสำเนาเอกสารทางราชการจากประชาชน โดยเริ่มจากการยกเลิกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านก่อนภายใน 6 เดือน แล้วขยายผลไปยังสำเนาเอกสารทางราชการอื่น ๆ ต่อไป และต่อมามีการกำหนดให้วันที่ 5 มิถุนายน 2561 เป็นวันแรกที่มีผลบังคับใช้เรื่อง “การยกเลิกการเรียกขอสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน” ในการติดต่อราชการ เพื่อลดการใช้สำเนาเอกสารที่เป็นการสร้างภาระค่าใช้จ่ายแก่ประชาชน รวมถึงเป็นภาระในการจัดเก็บของราชการ

แนวทางการลดสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการ

เพื่อให้ส่วนราชการสามารถปฏิบัติตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 21/2560 และข้อสั่งการ รวมถึงมติที่เกี่ยวข้องกับการยกเลิกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการ กรมการปกครองจึงได้กำหนดแนวทางการลดสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการ เพื่อให้ส่วนราชการสามารถเลือกวิธีปฏิบัติ 3 แนวทาง ดังนี้ (กรมการปกครอง, 2561)

แนวทางที่ 1 การเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร (Online)

การที่พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 15 วรรคสอง กำหนดว่าหากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐมีความประสงค์จะเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร ผู้อำนวยการทะเบียนกลางอาจอนุญาตให้เชื่อมโยงได้เฉพาะข้อมูลที่เป็นแก่นการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ปรากฏภายในทะเบียนบ้าน ทะเบียนคนเกิด ทะเบียนคนตาย หรือทะเบียนประวัติสำหรับคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยเท่านั้น และวรรคสาม กำหนดว่าในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในราชอาณาจักร คณะรัฐมนตรีจะอนุมัติให้ผู้อำนวยการทะเบียนกลางยินยอมให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงข้อมูลที่ปรากฏในทะเบียนอื่นนอกจากทะเบียนตามวรรคสอง เฉพาะข้อมูลที่จำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐมนตรีกำหนดก็ได้ นั้น

กรมการปกครองจึงได้อนุญาตให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงฐานข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร มาตั้งแต่ปี 2540 ปัจจุบันมีส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐได้รับอนุญาตแล้ว 170 หน่วยงาน โดยแบ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้เชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนราษฎร ตามมาตรา 15 วรรคสอง จำนวน 142 หน่วยงาน และหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้เชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน ตามมาตรา 15 วรรคสาม จำนวน 28 หน่วยงาน (ข้อมูล ณ วันที่ 7 สิงหาคม 2561) โดยส่วนราชการดังกล่าวสามารถนำข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรไปปรับใช้ในการบริการประชาชน เช่น การจัดทำคำร้องอิเล็กทรอนิกส์หรือการตรวจสอบข้อมูลบุคคลเพื่อขอมีบัตรประจำตัวประชาชน ขอนั่งเครื่องบิน การขึ้นทะเบียนทหารกองประจำการของหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน ระบบงานบริการประชาชนของกรมที่ดิน เป็นต้น ซึ่งจะลดการขอสำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนจากประชาชนผู้ขอใช้บริการ แนวทางดังกล่าวนี้เป็นการให้สิทธิเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลในฐานข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรเฉพาะในส่วนที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือการบริการประชาชนเท่านั้น

แนวทางที่ 2 การใช้โปรแกรมสำหรับการอ่านบัตรประจำตัวประชาชน (Smart Card Offline)

ตามประกาศกรมการปกครอง เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตให้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนใช้โปรแกรมสำหรับการอ่านข้อมูลจากบัตรประจำตัวประชาชน ลงวันที่ 10 เมษายน 2552 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่ได้รับอนุญาตจากกรมการปกครอง สามารถพัฒนาโปรแกรมเพื่อนำข้อมูลจากบัตรประจำตัวประชาชนไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานตามภารกิจของตน เช่น การพัฒนาระบบคำร้องอิเล็กทรอนิกส์ หรือพิมพ์ข้อมูลรายการบุคคลจากโปรแกรมที่กรมการปกครองมอบให้ เพื่อใช้แทนสำเนาทะเบียนบ้านหรือสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนแล้วแต่กรณี

ปัจจุบัน กรมการปกครองอนุญาตให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐใช้งานแล้ว 126 หน่วยงาน และอนุญาตให้หน่วยงานภาคเอกชน 191 หน่วยงาน (ข้อมูล ณ วันที่ 7 สิงหาคม 2561)

ภาพที่ 1 การใช้เครื่องอ่านบัตรประจำตัวประชาชน

ที่มา: ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เปิดใช้เครื่องอ่านบัตรประชาชน 21 พ.ค. นี้ ไม่ต้องถ่ายสำเนา. โดย ประชาชาติธุรกิจ, 2561.

ทั้งนี้ กรมการปกครองได้แจกจ่ายเครื่องอ่านบัตรให้กับส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐแล้ว 102 หน่วยงาน จำนวน 212,350 เครื่อง (ข้อมูล ณ วันที่ 7 สิงหาคม 2561) เพื่อใช้อ่านข้อมูลจากบัตรประจำตัวประชาชน แทนการเรียกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน

แนวทางที่ 3 การทำสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน

ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตามแนวทางที่ 1 หรือแนวทางที่ 2 ได้ ให้ส่วนราชการเป็นผู้จัดทำสำเนาเอกสารดังกล่าวเอง เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ห้ามมิให้เรียกเก็บค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการทำสำเนาดังกล่าวจากผู้ขอรับอนุมัติ อนุญาต หรือใบอนุญาต หรือผู้ยื่นขอจดทะเบียน หรือจดทะเบียน หรือผู้แจ้ง เช่น การถ่ายสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน เป็นต้น

ทั้งนี้ มีหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานที่ได้ดำเนินการยกเลิกการใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการแล้ว โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะตรวจสอบยืนยันตัวบุคคลด้วยโปรแกรมอ่านบัตรประจำตัวประชาชนแทน เช่น กรมสรรพากร ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลอาญากรุงเทพใต้ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมศุลกากร กรมที่ดิน ศาลปกครอง เป็นต้น

(ตัวอย่าง งานให้บริการประชาชน ที่ยกเลิกการใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านของศาลปกครอง ได้แก่ 1) งานฟ้องคดี 2) งานรับคำร้องคำขอและเอกสารคำคู่ความ 3) งานคืนเงินค่าธรรมเนียมศาล 4) งานคืนเงินตามคำพิพากษา 5) งานคัดเอกสารในสำนวนคดี (กรณีเป็นบุคคลในคดี) 6) งานรับคำร้องคำขอในชั้นบังคับคดี 7) งานรับเงินจ่ายเงินตามคำสั่งคำพิพากษา 8) การให้คำปรึกษาด้านบังคับคดี และ 9) งานตั้งเรื่องขอ납บังคับคดีและการขายทอดตลาด ยกเว้นกรณีจำเป็นในทางคดี และกรณีที่ต้องใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้อื่นที่ไม่ได้มาติดต่อราชการโดยตรง เช่น กรณีมอบอำนาจหรือมอบฉันทะ หรือกรณีต้องใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคู่สมรส

เริ่มแล้ว...ยกเลิกใช้ !!!
สำเนาบัตรประชาชน ติดต่อราชการที่ ศาลปกครองทุกแห่ง

D-Day 17 กันยายน 2561

กรณีติดต่อด้วยตนเองให้ยื่นคำร้องพร้อมบัตรประชาชนเพียงใบเดียว

งานให้บริการประชาชนที่ยกเลิกการใช้เอกสารสำเนาราชการ

งานฟ้องคดี	งานรับคำร้อง คำขอและเอกสารคำคู่ความ
งานคืนเงิน ค่าธรรมเนียมศาล	งานคืนเงิน ตามคำพิพากษา
งานคัดเอกสารในสำนวนคดี (กรณีเป็นบุคคลในคดี)	งานรับคำร้อง คำขอในชั้นบังคับคดี
งานรับเงินจ่ายเงิน ตามคำสั่งคำพิพากษา	การให้คำปรึกษา ด้านบังคับคดี
งานตั้งเรื่องขอจำบังคับคดี และการขายทอดตลาด	

ยกเว้น !!
 กรณีจำเป็นในทางคดี และกรณีที่ต้องใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้อื่นที่ไม่ได้มาติดต่อราชการโดยตรง เช่น กรณีมอบอำนาจหรือมอบฉันทะ หรือกรณีต้องใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคู่สมรส

Call Center 1355 | www.admncourt.go.th | สำนักงานศาลปกครอง | โทรสาร 1356

ภาพที่ 2 งานให้บริการประชาชนที่ยกเลิกการใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านของศาลปกครอง **ที่มา:** เริ่ม 17 ก.ย. นี้ ติดต่อศาลปกครองไม่ต้องใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน. โดย ประชาชาติธุรกิจ, 2561.

มาตรการอำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ประชาชน

แม้ว่าจะมีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 21/2560 และข้อสั่งการ รวมถึงมติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยกเลิกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการ ตลอดจนแนวทางการลดสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการของกรมการปกครอง แต่กลับพบว่าผู้ร้องเรียนการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐมายังสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) (ซึ่งทำหน้าที่ขับเคลื่อนให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงกระบวนการทำงาน และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดจากข้อจำกัดด้านกฎหมาย กฎ หรือระเบียบต่าง ๆ) ผ่านช่องทางต่าง ๆ เป็นจำนวนมากว่า ปัจจุบันผู้มีอำนาจอนุมัติ อนุญาต ออกใบอนุญาต รับผิดชอบ เบื้องต้น หรือรับแจ้ง รวมทั้งผู้มีหน้าที่ในการรับชำระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ยังคงเรียกให้ประชาชน (ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล) ต้องนำสำเนาเอกสารที่ทางราชการออกให้มายื่นประกอบการอนุมัติ อนุญาต ออกใบอนุญาต รับผิดชอบ เบื้องต้น รับผิดชอบ รับแจ้ง การชำระภาษีอากรและค่าธรรมเนียม รวมทั้งพบว่ามี การชี้แจงข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 21/2560 โดยอ้างว่า

1) คำสั่งดังกล่าวใช้บังคับแก่การประกอบธุรกิจเท่านั้น และ 2) การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ ต้องมีการทำบันทึกข้อตกลงระหว่างกัน (MoU) เสียก่อนจึงจะสามารถดำเนินการได้ และไม่มีกฎหมายหรือคำสั่งภายในฝ่ายบริหารใดกำหนดให้ต้องดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ซึ่งข้ออ้างดังกล่าวเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของข้อ 17 ของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติดังกล่าวอย่างชัดเจน และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ประชาชนอยู่แล้ว

การที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติดังกล่าวนี้ ทั้งหน่วยงานของรัฐ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสุ่มเสี่ยง ที่จะถูกฟ้องร้องเป็นคดีอาญาว่าละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ เนื่องจากคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติดังกล่าว มีสถานะเทียบได้กับกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ทั้งยังมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในภาครัฐ (Trust in Government) ในภาพรวมอีกด้วย (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 5 ตุลาคม 2561)

สำนักงาน ก.พ.ร. จึงได้เสนอมาตรการอำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ประชาชน (การไม่เรียกสำเนาเอกสารที่ทางราชการออกให้จากประชาชน) อันเป็นการแก้ไขปัญหาแบบ Quick win ต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 เห็นชอบมาตรการอำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ประชาชน โดยมีมาตรการ ดังนี้ 1) มาตรการระยะสั้น 2) มาตรการระยะกลาง และ 3) มาตรการระยะยาว (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2 ตุลาคม 2561)

1) มาตรการระยะสั้น

(1) ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐแห่งใดมีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนดให้ประชาชนต้องยื่นหรือส่งสำเนาเอกสารหรือหลักฐานที่ทางราชการหรือหน่วยงานของรัฐอื่นใดออกให้ ให้หน่วยงานของรัฐนั้น ดำเนินการที่จำเป็นเพื่อให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ล่วงหน้า โดยไม่ต้องทำบันทึกข้อตกลง (MoU) ระหว่างหน่วยงานเพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงานและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการติดต่อราชการได้โดยเร็วที่สุด

(2) เมื่อประชาชนไปติดต่อขอรับบริการ ให้เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการเป็นผู้สั่งพิมพ์ (Print out) เอกสารหรือหลักฐานนั้นออกมาจากระบบที่มีการเชื่อมโยงไว้ โดยให้เจ้าหน้าที่ผู้พิมพ์เอกสารนั้นออกมาเป็นผู้ลงนามรับรองว่าได้สั่งพิมพ์เอกสารนั้นออกมาจากระบบที่เชื่อมโยงไว้จริง และให้ใช้เอกสารที่พิมพ์ออกมานั้นประกอบเรื่องที่ประชาชนมาขอรับบริการ ทั้งนี้ ประชาชนผู้มาขอรับบริการไม่ต้องเป็นผู้นำสำเนาตัวเอง และไม่ต้องลงนามรับรองความถูกต้องของสำเนาเอกสารดังกล่าว

(3) ให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งดำเนินการตาม (1) และทดสอบการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันให้แล้วเสร็จ เพื่อให้สามารถให้บริการแก่ประชาชนตาม (2) ได้พร้อมกันทุกหน่วยงาน

(4) การให้บริการที่เป็นตัวเงินแก่ประชาชนไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด รวมทั้งการจ่ายเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน เบี้ยประชุม ค่าเช่าบ้าน และสวัสดิการอื่น ๆ ที่เป็นตัวเงินให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ กรรมการ อนุกรรมการ และคณะทำงานต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐทั้งหมด ให้ดำเนินการผ่านระบบ National e-Payment

(5) ให้หัวหน้าหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติตาม (1) (2) (3) และ (4) และถือเป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติงานของหัวหน้าหน่วยงานทุกระดับ

(6) ให้หน่วยงานต่าง ๆ สร้างการรับรู้เกี่ยวกับมาตรการนี้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนอย่างทั่วถึง

(7) ให้สำนักงาน ก.พ.ร. เปิดช่องทางการสื่อสารผ่าน Social network เพื่อรับข้อร้องเรียนจากประชาชนเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว และให้รายงานรัฐมนตรีเจ้าสังกัดของหน่วยงานนั้นทราบ เพื่อนำไปใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานด้วย

(8) ในการร่างกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศต่าง ๆ ให้ถือเป็นหลักว่า ห้ามมิให้กำหนดให้ประชาชนต้องยื่นหรือส่งสำเนาเอกสารที่ทางราชการออกให้จากประชาชนอีกต่อไป

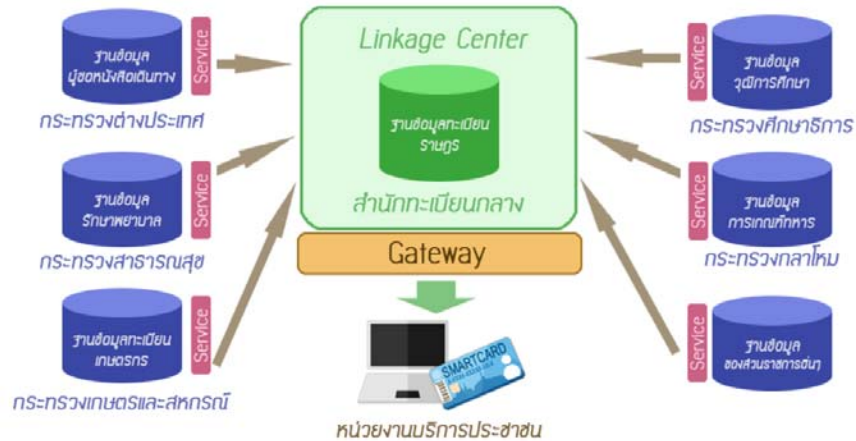
ทั้งนี้ ให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานดำเนินการตามมาตรการระยะสั้นให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2561

ภาพที่ 3 มาตรการระยะสั้นในการไม่เรียกสำเนาเอกสารที่ทางราชการออกให้จากประชาชน
ที่มา: มติใหม่บริการภาครัฐ ไม่ต้องใช้สำเนาบัตร ปชช.. โดย ผู้จัดการออนไลน์, 2561.

2. มาตรการระยะกลาง (ภายในปี 2562)

(1) ให้หน่วยงานพัฒนาระบบสารสนเทศหรือแอปพลิเคชันที่ให้บริการประชาชน เพื่อเชื่อมต่อกับ Linkage Center ของกรมการปกครอง ในกรณีนี้หน่วยงานสามารถดึงข้อมูลของประชาชนจาก Linkage Center* เพื่อกรอกลงในแบบคำร้องดิจิทัล (Digital Form) ของหน่วยงานได้โดยอัตโนมัติ

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการเชื่อมต่อ Linkage Center ของกรมการปกครอง

ที่มา: แนวทางการดำเนินการบูรณาการฐานข้อมูลประชาชนและการบริการภาครัฐ โดย คณะกรรมการบูรณาการฐานข้อมูลประชาชนและการบริการภาครัฐ, ม.ป.ป..

* ระบบ Linkage Center มีข้อมูลเอกสารที่ดำเนินการเชื่อมโยงผ่านระบบ Linkage Center แล้ว จำนวน 54 เอกสาร จากจำนวน 116 เอกสาร คิดเป็นร้อยละ 46.55 ประกอบด้วย 1) บัตรประจำตัวประชาชน 2) ทะเบียนราษฎร 3) ทะเบียนการเปลี่ยนชื่อตัว 4) ทะเบียนสมรส 5) ทะเบียนคนเกิด 6) ทะเบียนรับรองบุตร 7) ทะเบียนการเปลี่ยนชื่อสกุล 8) ทะเบียนคนตาย 9) ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน 10) ทะเบียนรับบุตรบุญธรรม 11) ทะเบียนหย่า 12) ทะเบียนกรรมการสมาคม 13) ทะเบียนกรรมการมูลนิธิ 14) ใบอนุญาตประกอบ 15) ใบอนุญาตจัดตั้งมัสยิด 16) ทะเบียนคนไม่มีสัญชาติไทย 17) ทะเบียนการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินและห้องชุด 18) ทะเบียนผู้ใช้น้ำ 19) ทะเบียนผู้ใช้น้ำ (ภูมิภาค) 20) ทะเบียนขอใช้ไฟฟ้า 21) ทะเบียนบุคคลล้มละลาย 22) ทะเบียนผู้ต้องขัง 23) ทะเบียนลูกจ้างงานในประมงทะเลต่างด้าว 24) ทะเบียนผู้ประกันตน 25) ทะเบียนผู้ผ่านการศึกษา (วุฒิการศึกษา) 26) ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา (ตรวจสอบเลขที่ใบอนุญาต) 27) ทะเบียนข้อมูลการตรวจสุขภาพ 28) ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน (ร.ง. 4) 29) ทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องจักร (ร.2/1) 30) ใบอนุญาตให้ประกอบกิจการเหมืองแร่ (ประทานบัตร) 31) ใบอนุญาตอาชญาบัตร 32) ทะเบียนผู้ได้รับใบอนุญาต มอก. 33) ทะเบียนข้อมูลสมาชิกกองทุน กบข. 34) ทะเบียนข้อมูลประวัติผู้กระทำความผิด 35) ทะเบียนผู้สอบผ่านการสอบเพื่อวัดความรู้ความสามารถทั่วไปของ ก.พ. (ภาค ก) 36) ทะเบียนรับรองผลการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ (สด. 43) 37) ทะเบียนทหารผ่านศึก 38) ทะเบียนผู้เสียภาษีสรรพสามิต 39) ทะเบียนผู้มีรายได้ต่ำ 40) ข้อมูลประวัติหนังสือเดินทางไทย 41) ทะเบียนรายชื่อเอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ 42) ทะเบียนคลังปัญญาผู้สูงอายุ 43) ทะเบียนคนพิการ 44) ใบอนุญาตทำการประมง 45) ทะเบียนคดีประมงผิดกฎหมาย 46) ทะเบียนคนประจำเรือสำหรับแรงงานต่างด้าว 47) ทะเบียนเกษตรกร 48) ทะเบียนรถยนต์ 49) ทะเบียนเรือไทย 50) ทะเบียนผู้มีความรู้ 51) ใบอนุญาตใช้เรือไทย 52) หนังสือคนประจำเรือ 53) ทะเบียนผู้ใช้โทรศัพท์ 54) ทะเบียนผู้รับมอบอำนาจ (ข้อมูล ณ วันที่ 12 กันยายน 2561)

(2) ให้หน่วยงานพิจารณาตราการเอกสารสำเนาต่าง ๆ ที่ประชาชนต้องใช้ประกอบการขอรับบริการ (ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2560)

3. มาตรการระยะยาว (ภายในปี 2563)

ให้สำนักงาน ก.พ.ร. และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ร่วมกันพัฒนาศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลภาครัฐ (Government Data Exchange Center: GDX) ให้ครอบคลุมรายการเอกสารที่ทำการเชื่อมโยงมากขึ้น ดังนี้

(1) หน่วยงานภาครัฐสามารถเรียกดูและบันทึกเอกสารทางราชการระหว่างหน่วยงานได้ เพื่อใช้เป็นเอกสารหลักฐานการดำเนินการกับทางราชการ และสามารถให้บริการออนไลน์ได้

(2) บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลสามารถดูข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและใช้บริการภาครัฐผ่านช่องทางออนไลน์ได้

บทสรุปและข้อคิดเห็นของผู้ศึกษา

การยกเลิกการใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการถือว่าเป็นการปฏิรูปด้านการบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ข. ที่กำหนดไว้ใน (1) ให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน และ (2) ให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นระบบข้อมูลเพื่อการบริหารราชการแผ่นดินและการบริการประชาชน ซึ่งการยกเลิกการใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะยกระดับมาตรฐานงานบริการของหน่วยงานของรัฐ และสนองนโยบายของรัฐบาลในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เป็นการต่อยอดการอำนวยความสะดวกในการลดระยะเวลาการจัดเตรียมเอกสาร ประหยัดค่าใช้จ่ายในการถ่ายสำเนาเพราะการติดต่อราชการไม่ว่าด้านใดก็ตามประชาชนต้องไม่มีภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

การที่รัฐบาลได้สั่งการให้หน่วยงานของรัฐจัดการอำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ประชาชนโดยการไม่เรียกสำเนาเอกสารที่ทางราชการออกให้จากประชาชนอีกต่อไปตั้งแต่วันที่ 5 พฤศจิกายน 2561 นั้นเป็นการกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐยกเลิกการใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งหมายความว่าต่อไปเมื่อประชาชนไปติดต่อราชการกับหน่วยงานของรัฐประชาชนจะสามารถแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐพิมพ์เอกสารสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านออกมาจากระบบและให้เจ้าหน้าที่ของรัฐลงนามรับรองสำเนาดังกล่าวได้ โดยที่ประชาชนไม่ต้องนำสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านมาใช้ในการติดต่อราชการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะตรวจสอบยืนยันตัวบุคคลด้วยโปรแกรมอ่านบัตรประจำตัวประชาชนแทน

ทั้งนี้ ภาครัฐจะต้องเร่งดำเนินการตรวจสอบความต้องการใช้เครื่องอ่านบัตรประจำตัวประชาชนของหน่วยงานของรัฐทั่วประเทศ เพราะนอกจากเครื่องอ่านบัตรประจำตัวประชาชนจะช่วยลดการทำสำเนาเอกสาร ยังช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงตนด้วยการเสียบบัตรเพื่อยืนยันว่าเป็นเจ้าของข้อมูลและมาขอรับ

บริการจริง รวมทั้งป้องกันการสวมสิทธิและป้องกันการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะเครื่องอ่านบัตรประจำตัวประชาชนมีระบบป้องกันข้อมูลส่วนตัวไม่ให้รั่วไหล และยังสามารถตรวจย้อนหลังได้ว่าเจ้าหน้าที่คนใดเกี่ยวข้องกับบัตรประชาชน และเมื่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้นำรายละเอียดเอกสารใส่ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ก็สามารถเชื่อมข้อมูลกันได้ จะไม่ใช่เพียงแค่สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านเท่านั้นที่ไม่จำเป็นต้องใช้ในการติดต่อราชการ แต่จะรวมถึงสำเนาเอกสารสำคัญอื่น ๆ ด้วย เพียงแค่ยื่นบัตรประชาชนใบเดียวเสียบเข้ากับเครื่องอ่านบัตรประจำตัวประชาชนก็จะปรากฏข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพราะข้อมูลออนไลน์ถึงกันภายในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน

อนึ่ง นอกจากการยกเลิกการใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านในการติดต่อราชการในปัจจุบันแล้ว ในช่วงต้นปี 2562 ภาครัฐจะนำระบบ Digital ID หรือระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลมาทดลองใช้ให้บริการประชาชน ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในประเด็นการเชื่อมโยงการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถติดต่อราชการได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส เสียค่าใช้จ่ายน้อย และตรวจสอบได้ โดยในอนาคตระบบดังกล่าวอาจจะถูกนำมาใช้ทดแทนการใช้บัตรประชาชน ซึ่งในปัจจุบันโครงการ Digital ID อยู่ในขั้นตอนการออกแบบทดลองระบบการระบุตัวตนโดยไม่ต้องใช้บัตร แต่ใช้การยืนยันตัวตนจากหลายแหล่ง โดยอาจจะเป็นการสแกนม่านตา ลายนิ้วมือ ลายเซ็นดิจิทัล หรือการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านบล็อกเชน และหากโครงการ Digital ID สามารถนำมาใช้งานได้จริงจะเป็นการตอบโจทย์การอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ภาคประชาชน และเป็นการผลักดันให้ก้าวเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล รวมทั้งยังช่วยขับเคลื่อนให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ไทยแลนด์ 4.0 ต่อไปในอนาคต

จัดทำโดย

นางสาวพิชฎวรรณ กิติคุณ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

โทร. 0 2244 2060 โทรสาร 0 2244 2058

Email : sapagroup1@gmail.com

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (7 สิงหาคม 2561). **แนวทางการลดสำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน.** สืบค้น 2 ตุลาคม 2561 จาก http://www.dla.go.th/upload/template/tempNews/2018/9/47894_1.pdf
- คณะกรรมการบูรณาการฐานข้อมูลประชาชนและการบริการภาครัฐ. (ม.ป.ป.). **แนวทางการดำเนินการบูรณาการฐานข้อมูลประชาชนและการบริการภาครัฐ.** สืบค้น 2 ตุลาคม 2561 จาก <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statGRAPH/home.php>
- “คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 21/2560 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ” (4 เมษายน 2560). **ราชกิจจานุเบกษา,** เล่ม 134 ตอนพิเศษ 97 ง, น. 53.
- ฐานข้อมูลเอกสารที่หน่วยงานต้องการให้ใช้ข้อมูล (Linkage Center).** (12 กันยายน 2561). สืบค้น 2 ตุลาคม 2561 จาก <https://www.opdc.go.th/content/OTkw>
- มติใหม่บริการภาครัฐ ไม่ต้องใช้สำเนาบัตร ปชช.. (31 ตุลาคม 2561). **ผู้จัดการออนไลน์.** สืบค้น 2 ตุลาคม 2561 จาก <https://mgronline.com/smes/detail/9610000100441>
- เริ่ม 17 ก.ย. นี้ ติดต่อกาลปกครองไม่ต้องใช้สำเนาบัตรประชาชน. (14 กันยายน 2561). **ประชาชาติธุรกิจ.** สืบค้น 2 ตุลาคม 2561 จาก <https://www.prachachat.net/general/news-219961>
- ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เปิดใช้เครื่องอ่านบัตรประชาชน 21 พ.ค.นี้ ไม่ต้องถ่ายสำเนา. (18 พฤษภาคม 2561). **ประชาชาติธุรกิจ.** สืบค้น 2 ตุลาคม 2561 จาก <https://www.prachachat.net/general/news-160758>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (16 สิงหาคม 2561). **โครงการการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ และโครงการยกเลิกสำเนาเอกสาร.** สืบค้น 2 ตุลาคม 2561 จาก https://www.m-culture.go.th/it/ewt_dl_link.php?nid=846
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2 ตุลาคม 2561). **มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง มาตรการอำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ประชาชน (การไม่เรียกสำเนาเอกสารที่ทางราชการออกให้จากประชาชน).** สืบค้น 2 ตุลาคม 2561 จาก http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99329889&key_word=&owner_dep=&meet_date_dd=02&meet_date_mm=10&meet_date_yyyy=2561&doc_id1=&doc_id2=&meet_date_dd2=02&meet_date_mm2=10&meet_date_yyyy2=2561
- _____. (5 ตุลาคม 2561). **บันทึกสรุปเสนอคณะรัฐมนตรี เรื่อง มาตรการอำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ประชาชน (การไม่เรียกสำเนาเอกสารที่ทางราชการออกให้จากประชาชน).** สืบค้น 2 ตุลาคม 2561 จาก <https://www.opdc.go.th/content/OTkw>